

Aggregatorene og mobiloperatørene

Deres ref.

Vår ref.

Dato:

Sak nr: 10/1131-1

28.06.2010

Saksbehandler: Ida Otterstad

Dir.tlf: 45 49 00 31

Mindreåriges avtalekompetanse - 18 års aldersgrense på abonnementstjenester

Som kjent skal Forbrukerombudet føre tilsyn med at de næringsdrivendes markedsføring, handelspraksis og avtalevilkår ikke er i strid med markedsføringsloven (mfl.).

1. Innledning

Forbrukerombudet har mottatt veldig mange klager på markedsføring av mobile innholdstjenester og en stor andel av disse klagenes gjelder mindreårige som har blitt lurt til å bruke mange penger på abonnementstjenester.

Jeg har vurdert innholdsleverandørenes tilbud og salg av abonnementstjenester til mindreårige etter vergemålsloven og markedsføringsloven. Min konklusjon er at mindreårige, ut fra deres begrensede rettslige handleevne, ikke selv kan inngå avtale om kjøp av abonnementstjenester, da kjøp av slike tjenester vil innebære en gjeldsstiftelse som mindreårige ikke har rettslig kompetanse til å inngå avtale om. En slik handelspraksis vil i tillegg være urimelig etter markedsføringsloven.

Konsekvensen av dette er at innholdsleverandørene må legge om sin praksis og innføre et vilkår om 18års grense for slike tjenester, slik at det for fremtiden ikke tilbys abonnementstjenester til mindreårige.

Før jeg gir en nærmere redegjørelse for min rettslige vurdering nedenfor, vil jeg presisere at dette brevet hovedsakelig er rettet til innholdsleverandører av mobile innholdstjenester, da det er de som direkte tilbyr abonnementstjenester til mindreårige. Brevet sendes til operatørene og kortnummerinnehaverne (heretter "aggregatorene"), da jeg ikke besitter noen fullstendig oversikt over alle innholdsleverandører som tilbyr tjenester her i Norge. Jeg forutsetter imidlertid at dette er kunnskap som operatørene, og særlig aggregatorene innehar, da dere inngår direkte avtaler om levering av innholdstjenester med disse leverandørene. Jeg ber dere derfor videreformidle denne orienteringen om mitt standpunkt til deres kunder, slik at de kan innrette seg etter mine krav innen den angitte fristen.

Jeg må imidlertid understreke det jeg tidligere har signalisert, nemlig at operatørene og aggregatorene etter mitt syn også har et selvstendig ansvar i disse sakene.

1. Hjemmelsgrunnlaget

2.1 Markedsføringsloven §§ 6 og 22

Ny markedsføringslov trådte i kraft 1. juni 2009. Det materielle innhold i den nye loven korresponderer langt på vei med tidligere lov.

Mfl. § 6 første ledd forbyr urimelig handelspraksis. En handelspraksis er urimelig etter § 6 annet ledd dersom den strider mot god forretningsskikk overfor forbrukere og er egnet til vesentlig å endre forbrukernes økonomiske adferd, slik at de treffer beslutninger de ellers ikke ville ha truffet. Hvorvidt handelspraksisen er å anse som urimelig etter § 6 annet ledd beror på en konkret helhetsvurdering, hvor det blant annet er av betydning om handelspraksisen er særskilt rettet mot barn, jf. mfl § 20 første ledd første punktum. I så tilfelle skal barns perspektiv etter mfl. § 6 tredje ledd første punktum legges til grunn ved urimelighetsvurderingen og det skal tas hensyn til barns særlige sårbarhet, jf. mfl § 19.

Markedsføringsloven gir Forbrukerombudet myndighet til å gripe inn mot urimelige handlinger ut fra hensynet til forbrukerne. Ved vurderingen av om et markedsføringstiltak er i strid med mfl. § 6 om urimelig handelspraksis vil Forbrukerombudet også kunne legge vekt på om markedsføringen inneholder elementer som strider med annen norsk lovgivning - det såkalte lovstridsprinsippet. Lovstridsprinsippet innebærer at markedsføring som er i strid med andre lover eller forskrifter som skal beskytte forbruker - i dette tilfellet vergemålsloven - også vil kunne anses for å være urimelig og dermed i strid med mfl. § 6.

Bestemmelsen i tidligere mfl. § 9a er videreført i mfl. § 22 første ledd første punktum og annet ledd, med samme ordlyd og realitetsinnhold. I henhold til denne bestemmelsen kan vilkår som nyttes eller tilsiktes nyttet i næringsvirksomhet overfor forbrukere forbys når de finnes urimelige og det finnes at forbud tilsies av allmenne hensyn. Ved rimelighetsvurderingen skal det legges vekt på hensynet til balanse mellom partenes rettigheter og plikter, og på hensynet til klarhet i kontraktsforholdet.

2.2 Mindreåriges rettslige handleevne etter vergemålsloven

Gjeldende vergemålslov innebærer at innholdsleverandører ikke kan tilby abonnementstjenester til mindreårige.

Hovedregelen etter vergemålsloven § 2 er at mindreårige ikke har rettslig handleevne med mindre det er særskilt hjemmel for det. Dette innebærer blant annet at den mindreårige ikke kan inngå forpliktende avtaler, herunder stifte gjeld, med mindre det er særskilt hjemmel for det. Den mindreårige kan heller ikke stifte gjeld med midler stilt til egen rådighet, eller som stammer fra den mindreåriges lønns- eller næringsinntekt. Der det ikke er særskilt hjemmel til det, vil gjeldsstiftelsen være lovstridig og uforpliktende for den mindreårige.

Jeg gjør for øvrig oppmerksom på at i forarbeidene til ny vergemålslov (Ot.prp.nr.110 (2008-2009)) er mobile innholdstjenester behandlet konkret. Der slås blant annet følgende fast:

"Enkelte innholdstjenester selges som abonnement, hvor abonnementet løper inntil abonnenten foretar seg noe aktivt for å stanse det. Blir abonnementet ikke stoppet, fornyes det og et nytt beløp blir belastet den mindreårige brukeren. Ved slike tjenester vil den mindreårige kunne komme til å stifte gjeld ved passivitet. Etter lovforslaget vil ikke den mindreårige ha adgang til å stifte slik gjeld. Avtalen er dermed ikke bindende for den mindreårige".

Den nye vergemålsloven innbærer med andre ord ingen realitetsendring i mindreåriges rettslige handleevne i forhold til det som er gjeldende rett. Når lovgiver omtaler mindreåriges kjøp av abonnementstjenester konkret, illustrerer dette problemstillingens betydning.

2. Krav til markedsføring og salg av abonnementstjenester

Som det fremgår av det ovennevnte kan ikke abonnementstjenester på innholdstjenester tilbys til de under 18 år.

Det innebærer at innholdsleverandørene er nødt til å få på plass et vilkår om 18 års aldersgrense for salg av abonnementstjenester og de er nødt til å utarbeide gode rutiner for å påse at et slikt vilkår overholdes.

Dersom innholdsleverandørene f. eks. benytter en 15års aldersgrense for salg av abonnementstjenester, vil et slikt vilkår anses som urimelig etter mfl. § 22.

Jeg har registrert at en rekke innholdsleverandører markedsfører sine innholdstjenester med en 18 års aldersgrense, eller en forutsetning om at samtykke til kjøp er gitt fra foresatte. Etter det jeg er kjent med sjekker ikke innholdsleverandørene sluttbrukers alder, men kun forutsetter at sluttbruker enten er over 18 år eller har samtykke fra foresatte. Barn og unge er storforbrukere av mobile innholdstjenester, det er derfor ikke tilstrekkelig når innholdsleverandørene markedsfører en tjeneste med en 18års aldersgrense og en slik betingelse faktisk ikke følges opp. Jeg understreker også at en slik forutsetning om foreldresamtykke ikke vil være i overensstemmelse med vergemålslovens og markedsføringslovens krav i denne forbindelse.

Jeg er kjent med at innholdsleverandører kan foreta alderssjekk opp mot operatørens grensesnitt for alderskontroll for å hindre at uegnet innhold leveres til mindreårige. Jeg forutsetter at en tilsvarende prosess også er teknisk mulig for å hindre at abonnementstjenester leveres til registrerte mindreårige brukere.

Selv om det foretas alderssjekk og mindreårig sluttbruker ikke er registrert som bruker, kan handelspraksisen likevel være urimelig ut fra art og omfang, da tjenestene retter seg til eller har stor interesse for mindreårige. Når slike tjenester f. eks. markedsføres i barne- og ungdomsblader, på tv rett etter skoletid, eller på nettsider som er populære blant barn og unge, har innholdsleverandørene helt klart mindreårige som målgruppe og tjenestene retter seg åpenbart til dem.

Dersom innholdsleverandørene ikke har tilstrekkelige rutiner for å hindre at mindreårige kjøper abonnementstjenester eller oppfordrer mindreårige til å kjøpe slike tjenester, kan slik handelspraksis anses som urimelig etter mfl. § 6.

Jeg understreker i den forbindelse at det etter mfl. § 20 annet ledd er forbudt å ta med i reklame direkte oppfordringer til barn om å kjøpe annonserte produkter eller overtale foreldrene eller andre voksne til å kjøpe de annonserte produktene til dem.

* * * *

4. Konklusjon

Det er dermed min konklusjon at innholdsleverandørenes praksis med å tilby abonnements tjenester til mindreårige er urimelig og i strid med markedsføringsloven §§ 6 og 22, jmf. vergemålsloven § 2, da kjøp av disse tjenestene innebærer en gjeldstiftelse som mindreårige ikke har rettslig kompetanse til å inngå avtaler om.

En sivilrettslig konsekvens av denne praksisen er at avtaler om kjøp av abonnements tjenester inngått med mindreårige i utgangspunktet vil være ugyldige med de rettsvirkninger dette innebærer. Det vil derfor være innholdsleverandørenes risiko dersom han inngår en avtale med en mindreårig som innebærer en fremtidig forpliktelse. Kopi av dette brevet sendes i denne forbindelse til Forbrukerrådet og Brukerklagenemnda til orientering.

Jeg ber innholdsleverandørene på denne bakgrunn om å innrette sin praksis i henhold til mitt standpunkt og for fremtiden ikke tilby abonnements tjenester til mindreårige. Jeg har forståelse for at innrettelse etter mitt standpunkt vil kreve en viss tilrettelegging og dermed ta litt tid, men jeg ber om at dette blir gjort så snart som mulig og **senest innen 1. september 2010**. Jeg vil etter dette tidspunkt gjennomføre undersøkelser for å kontrollere at samtlige innholdsleverandører har innrettet seg og verken tilbyr abonnements tjenester til mindreårige eller direkte oppfordrer barn til å kjøpe slike tjenester.

Jeg ber om en tilbakemelding med en bekreftelse på at innholdsleverandørene vil innrette seg etter mitt standpunkt, så snart som mulig og **senest innen 2. august 2010**.

Svar gjerne direkte til saksbehandler Ida Otterstad på e-post: io@forbrukerombudet.no eller tlf. 45 49 00 31

Med vennlig hilsen

Bjørn Erik Thon
forbrukerombud